

Tjänsteställe
Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen
Handläggare
Emma Danielsson
Tel: 023-830 00
E-post: emma.danielsson@falun.se

Datum Dnr
2025-08-25 MSN0171/25

Svar på remiss över Regeringskansliets betänkande Bättre förutsättningar för klimatanpassning (SOU 2025:51)

Förslag till beslut

Denna tjänsteskrivelse, daterad 2025-08-25, utgör Falu kommuns svar på remiss över Regeringskansliets betänkande Bättre förutsättningar för klimatanpassning (SOU 2025:51).

Sammanfattning

Falu kommun är en av flera remissinstanser som fått Regeringskansliets betänkande Bättre förutsättningar för klimatanpassning (SOU 2025:51) på remiss. Betänkandet föreslår bland annat ändringar i gällande lagstiftning, däribland plan- och bygglagen (2010:900), miljöbalken (1998:808) och lagen om allmänna vattentjänster (2006:412). I betänkandet lämnas även förslag till en ny lag om medfinansiering av kommunala klimatanpassningsåtgärder.

Förslag till ändringar i gällande lagstiftning

De ändringar som föreslås i plan- och bygglagen (2010:900), gällande att kommunen i översiktsplanen ska redovisa vilka klimatanpassningsåtgärder kommunen avser initiera, bedöms gå i linje med andra ändringar i lagstiftning och föreskrifter om översiktsplanering som genomförts de senaste åren. Ändringar med syfte att öka tydligheten och förutsägbarheten för de som påverkas av översiktsplanen, förtydliga de geografiska konsekvenserna/effekterna och öka fokus på genomförandet av översiktsplanen. Ändringarna kan motivera att den kommunala organisationen lyfter klimatanpassningsarbetet ytterligare jämfört med dagens nivå, vilket kan vara positivt, men kommer också kräva mer tid och kompetens samt tydligare ställningstaganden och prioriteringar i samband med framtagande av översiktsplaner. Den ökade tiden och kompetensen bedöms vara motiverat under förutsättning att den föreslagna detaljeringsgraden är den som beslutas och att den används av alla inblandade. Hur länsstyrelserna hanterar kravet i sina granskningsyttranden kan bli avgörande för att översiktsplanen ska kunna behålla sin strategiska inriktning och inte bli detalj- eller utredningstung. Fokus behöver ligga på befintliga underlagsmaterial.

Med förslaget att kommunen i översiktsplanen ska redovisa var kommunen har för avsikt att initiera klimatanpassningsåtgärder väcks frågor kring ansvar för genomförandet av åtgärderna. För att tydliggöra ansvarsfrågan bör det göras ett ställningstagande om i vilka situationer det ska vara ett kommunalt ansvar att genomföra en klimatanpassningsåtgärd.

Kommunen har en förståelse för det krav som nu föreslås inträda avseende att kommunen ska bli skyldig att upphäva eller ändra detaljplaner i den del det finns obebyggda byggrätter där klimatrelaterade risker bedöms vara betydande. Arbetet kan dock antas bli resurskrävande och innebära komplexa avvägningar. Bristen på tydliga nationella riktlinjer för samtliga klimatrelaterade risker innebär följaktligen att kommunen lämnas ett stort ansvar för att ta fram uppdaterade underlag och tydliga bedömningskriterier så att arbetet kan utföras på ett konsekvent och välmotiverat sätt.

Förslaget om att öppna dagvattenanordningar ska omfattas av ledningsrättslagen (1973:1144) uppfattar kommunen som positivt. Kommunen önskar dock ett förtydligande av om möjligheten även omfattar öppna dagvattenanordningar som dimensioneras för att kunna samnyttjas för skyfallshantering.

Att markreservat föreslås kunna införas i detaljplan för klimatanpassningsanläggningar öppnar upp nya möjligheter för att reservera mark för klimatanpassningsåtgärder vid detaljplanläggning. Möjligheten kan dock antas vara svårtillämpad i många ärenden. Att reservera en yta för en åtgärd som avser tillgodose ett eventuellt framtida behov, vars utformning vid tillfället för detaljplanens framtagande kan vara okänd, medför att det sannolikt blir en svår avvägning som behöver göras i arbetet med att utforma ett markreservat som inte begränsar övrig markanvändning mer än nödvändigt.

Förslaget att det i detaljplan ska vara möjligt att villkora bygglov med en anläggning för klimatanpassning bör kompletteras så att det tydligare framgår vilken part som tillåts åläggas ansvaret för att genomföra klimatanpassningsåtgärden och dess skyldighet att genomföra åtgärden i takt med att detaljplanen genomförs. Detta kan antas vara en grundläggande förutsättning om fastighetsägaren själv inte har rådighet över åtgärden.

Att kommunens upplysningsplikt föreslås utökas bedöms vara i linje med den utveckling som följer av de krav som infördes i plan- och bygglagen 2018 gällande att kommunen i översiktsplanen ska redovisa sin syn på klimatrelaterade risker och ovan nämnda förslag om att kommunen även ska redovisa för vilka områden kommunen avser att initiera klimatanpassningsåtgärder. Den utökade upplysningsplikten ställer krav på att underlagsmaterial och kommunala ställningstaganden hålls uppdaterat.

Att VA-huvudmannen föreslås bli skyldig att lämna uppgifter om dagvattenssystemets kapacitet bedöms vara till fördel i detaljplaneprocessen då det ökar kunskapen om platsers förutsättningar.

Att dagvattenssystemets lägsta kapacitet nu föreslås regleras i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster bedöms vara en positiv utveckling. Det blir viktigt att det tydligt framgår vilket ansvar VA-huvudmannen har i fråga om befintliga situationer där dagvattenssystemet har en lägre dimension än 10-årsregn och där det finns en översvämningsproblematik.

Att miljöbalken (1998:808) föreslås utökas med ett särskilt skäl för att upphäva eller bevilja dispens från strandskyddet för en klimatanpassningsåtgärd ger upphov till flertalet frågor. Exempelvis; i vilken omfattning krav på lokaliseringsprövning kommer att ställas, huruvida en fri passage behövs och om det i detaljplanen behöver säkerställas att en åtgärd med ett annat syfte än klimatanpassning inte kan vidtas inom området som strandskyddet upphävs för. Det finns ett stort behov av att frågor likt dessa förtydligas för att minska ovisshet vid tillämpning av det särskilda skälet.

Förslag till lag om medfinansiering av kommunala klimatanpassningsåtgärder

Falu kommun är av uppfattningen att den modell till medfinansiering av kommunala klimatanpassningsåtgärder som nu föreslås riskerar vara svårtillämpad i praktiken. De behovsbedömningar, geografiska avgränsningar och övriga beslut som behöver komma till stånd i processen för att genomföra en klimatanpassningsåtgärd kan antas vara komplexa och kräva noggranna överväganden för att säkerställa att enskilda fastighetsägare inte åläggs en avgift utan berättigade och välgrundade skäl. Det kan också förutsättas att större frågeställningar behöver hanteras i processen kring vem eller vad som orsakat den risk som ska åtgärdas och vem som därmed bör finansiera åtgärden.

Att genomföra, drifva och underhålla en klimatanpassningsåtgärd kan av naturliga skäl antas innefatta ett antal osäkerhetsfaktorer, vilket sedermera påverkar den totala kostnadsberäkningen och att debiteringen av enskilda fastighetsägare blir komplex. Det blir viktigt att det ur kommande lagstiftning tydligt framgår vilket tidsspann som avgiften ska beräknas för avseende drift och underhåll av klimatanpassningsåtgärden.

Vid debitering av avgifter för klimatanpassningsåtgärder initierade av kommunen är det av stor vikt att likabehandlingsprincipen tillämpas. Falu kommun ser svårigheter med att subventionera avgiften för socioekonomiskt svaga områden, så som exemplifieras i betänkandet, utan att likabehandlingsprincipen frångås. Att avgiften regleras utifrån fastighetsvärden kan anses vara en tillräcklig utjämningsfaktor.

Om exploateringsavtal ska kunna tillämpas för finansiering av klimatanpassningsåtgärder behöver 6 kap. 40 § plan- och bygglagen tillföras en skrivelse om att dessa även får innefatta medfinansiering av klimatanpassningsåtgärder.

Bilagor

Betänkandet Bättre förutsättningar för klimatanpassning (SOU 2025:51)

Beslutet ska skickas till

Kommunstyrelsen

Slutligt beslutsorgan

Kommunstyrelsen

Anna Tosteby
Förvaltningschef

Emma Danielsson
Planarkitekt